

AURREKARIRIK GABEKO SUNTSIKETA: GATAZKAREN INGURUMEN-INPAKTUAK GAZAKO ZERRENDAN

© 2025 UNRWA Photo by Ashraf Amra

Israel Gazako zerrendan gaur egun egiten ari den erasoaldiaren inpakturik suntsitzaileena hildakoak dira zalantzarik gabe; baina, horrez gain, urte eta erdiko indarkeria bortitzaren ondoren, **ingurumen-krisi handi bat** ere piztu da, herritarren osasunean zuzeneko ondorioak dituena. Nazio Batuen Ingurumen Programak (NBIPk) argitaratutako atariko ebaluazio baten arabera, **gerraren ingurumen-inpaktuek ez dute aurrekaririk**; izan ere, lurzorua, ura eta airea gero eta gehiago ari dira kutsatzen eta ekosistema naturaletan kalte konponezinak eragiteko arriskua dago. Ingurumen-degradazioaren eta berotegi-efektuko gasen emisioen **ondorioek urte askoan eragingo diete eskualdeko eta inguruetako pertsonei eta ekosistemei.**

Zenbait erakundek inpaktu horiek ekozidioa direla diote; hots, ingurumena nahita kaltetzeko estrategia, krisi humanitarioa larriagotzearren eta, epe luzera, etorkizuneko bizitza eta herritarren osasuna mehatxatzearen.

2023ko urriaren 7tik 2025eko maiatzaren 28ra bitartean, gutxienez **54.084** pertsona hil eta **123.308** baino gehiago zauritu dituzte, Gazako Osasun Ministerioak emandako datuen arabera, eta beste milaka pertsona desagertuta daude.

Azken urte eta erdian, Gazako zerrenda **suntsitu** egin dute, 1,9 milioi pertsona inguru (biztanleriaren % 90) **nahitaez desplazatu** behar izan dira, **azpiegituren** % 70 baino gehiago **txikitu** dira eta **elikagai- eta ur-falta** nabariak izan dira. Erasoaldiak **50 milioi tona eraikin-hondakin baino gehiago** utzi ditu, material arriskutsuekin eta lehertu gabeko munizioekin kutsatuak.

Elektrizitate-sistemen suntsiketak, erregaien eskasia larriak eta ordezeko pieza garrantzitsuak inportatzeko baimena ukatzeak are gehiago geldiarazi dute geratzen diren funtsezko zerbitzu bakanen jarduna, ospitaleetako sorgailuak eta ura gatzgabetzeko instalazioak barne.

Eragindako **gosetearen** atarian dago Gaza. Desnutrizio-kasuak ugaritzen ari dira, eta laguntza humanitarioaren sarrera oztopatzen eta gosea gerrarako arma gisa erabiltzen jarraitzen dute Israelgo agintariek. Larrialdiko elikagai-laguntzarekiko mendekotasuna erabatekoa da, nekazaritza-sistema eta beste ekoizpen-baliabide batzuk suntsitu egin direlako, eta, horren ondorioz, tokiko merkatua erabat hustu delako.

Laburbilduz, **Gazan bizitzeko oinarrizko beharrak, bizitokia, ura, elikagaiak eta ingurumen osasungarria, jada ez daude eskuragarri herritar guztientzat.**

ASPALDITIK SETIATUA DAGOEN EKOSISTEMA

Hainbat hamarkadatan, bere ekosistemen degradazioa eta haiekiko presioa jasan behar izan ditu Gazako ingurumenak, hainbat arrazoiengatik: eraso errepikakorrek, urbanizazio azkarra, biztanle-dentsitate handia, baldintza politikoak eta eskualdeak klima-aldaketarekiko duen ahulezia.

Gazako ur-hornidura oso ahula izan da betidanik. Israelek 2007an **blokeoa** abiatu zuenetik, erabilera bikoitzeko materialen sarreran ezarritako are gehiago zaildu dute hondakin-urak tratatzeko instalazioak eta gatzgabetzeko plantak elikatze eta mantentzeko beharrezko material eta erregaien inportazioa, eta horrek larriagotu egin du ur-eskasia.

Gainera, erasoaldi ugariak atzeratu egin dituzte funtsezko instalazio horien eraikuntza eta funtzionamendua. Atzerapen horrek **eragin handia izan du uraren kalitatean eta kantitatean.**

Era berean, instalaziorik ez dagoenez, tratatu gabeko hondakin-ur asko isuri dira Gazan eta Gazatik, eta horrek lurpeko eta itsasoko urak kutsatu ditu urte askoan. 2010eko hamarkadan, Gazako zerrendatik Mediterraneo itsasora isurtzen ziren tratatu gabeko edo partzialki tratatutako hondakin-uren kopuruak gora egin zuen etengabe: 2012an egunean 90.000 m³ izatetik 2016an 100.000 m³ izatera igaro zen, eta 2018an, berriz, egunean 110.000 m³ izatera.

© 2025 UNRWA Photo by Ashraf Amra

Gainera, Gazako biztanleria **kostaldeko akuiferoaren** (lurpeko ur-iturriaren) erauzketaren mende dago neurri handian. Denborarekin, ur-masa hori **kutsatu** egin da erauzketa-praktika jasanezinen ondorioz; gehiegizko ponpaketagatik, adibidez. Horren eraginez, maila freatikoa itsas mailatik behera jaitsi da, eta **itsasoko ura sartzearen** ondorioz, handitu egin da lurpeko deposituen gazitasuna. Itsasoko ura akuiferoan sartzea «hondamendi ekologikoa eta klima-aldaketarekiko ahulezia handia» dela adierazi du Munduko Bankuak.

Era berean, akuiferoko uraren kalitateari kalte egin diote **nekazaritzako pestizidek eta** gaizki tratatutako **hondakin-urek** eragindako kutsadurak, eta, horren ondorioz, OMEk edateko urarentzat gomendatutako muga baino sei aldiz handiagoak izan dira **nitrito-mailak**. Kloruro-kontzentrazioak ere handiak izan ziren azken hamarkadan, eta hori bereziki arriskutsua da haurrentzat eta emakume haurdunentzat.

Kostaldeko akuifero kutsatuaz gain, bolumen txikiko hiru gatzgabetze-instalazioen bidez bermatu izan da **herritarren ur-hornidura**: Mekorot enpresa israeldarraren iturriko ura, UNRWA eta iturri pribatuak (udal-hornitzaileek eta hornitzaile pribatuek eskala txikiko gatzgabetze-unitateak zituzten, lurrazpiko putzuek —haietako batzuk eguzki-energia fotovoltaikoz elikatuak— eta zisterna-kamioiek hornituak).

Munduko Bankuaren ikerketa batek erakutsi duenez, **oso mugatua da eskura dagoen ur-kopurua**; izan ere, 2023ko urriaren 7a baino lehen ere, **Gazako biztanleen % 6k bakarrik zuen kanalizatutako eta segurtasunez kudeatutako edateko ura eskuratzeko aukera**.

Hondakin solidoen kudeaketari dagokionez, 2023ko urria baino lehen, NBIPren datuen arabera **1.726 tona hondakin solido sortzen ziren egunero**. Hondakin solido horien kudeaketak gero eta erronka handiagoak zituen: 3,9 milioi tona hondakin zabortezi nagusian deuseztatzen ziren, zeinak bere ahalmenaren gainetik jarduten zuen. Suteek eta hondakin solidoen pilaketek gero eta kezka handiagoa sortzen zuten, ingurumenean, osasunean eta gizartean izan zitzaketen inpaktuengatik.

© 2025 UNRWA Photo by Hussein Jaber

2007tik ezarritako blokeoaren ondorioz, **erregaien eskasia nonahi izan da Gazan eta elektrizitate-etenaldiak etengabeak eta egunerokoak dira**. Gaza energia elektrikoaren lehen mailako hiru iturriren mende dago: Israelgo elektrizitate-konpainia, Gazako planta bakarra eta Egiptoko sare elektrikoa. Egungo eskalada hasi aurretik, Gazako zerrendako elektrizitate-eskariaren % 35 baino gutxiago asetzen zen Gazako plantaren bidez, haren edukiera mugatua baitzen. Neurri handi batean, Israelen elektrizitate-inportazioen mende zegoen Gaza. Hornidura elektriko desegoki horrek hainbat hamarkadatan iraun du, eta **eskasia kronikoa** eragin du.

Adibidez, NBE-OCHaren datuen arabera, 2020-2021ean, biztanleek batez beste 13 elektrizitate-ordu izan zituzten egunean, 2022an 12 ordukoa izan zen batezbestekoa, eta 2023an (urriaren 7a baino lehen), egunean 10 ordukoa. Elektrizitate-etenaldiak bereziki zorrotzak ziren neguko eta udako gailur-aldietan. Bestalde, horniduren eskasiaren ondorioz, Gazako gatzgabetze-plantak eta ura tratatzeko plantak beren ahalmenaren azpitik ari ziren.

Gazako nekazaritza-ekoizpenak, urriaren 7a baino lehen, elikagaien horniduraren eta herritarren nutrizio-beharren ehuneko txiki bat baino ez zuen estaltzen, baina lur haiek funtsezkoak ziren tokiko ekonomiarako (gutxienez % 10 ziren), eta Palestinako familia askori ematen zizkieten diru-sarrerak.

Hala ere, urteetan zehar, araudi-faltaren ondorioz, lurra hondatu egin dute nekazaritza-jarduera intentsiboek. Gainera, beste iturri batzuek eragindako uraren kutsadurari **nekazaritzako kimikoak iragazteagatik** lurpeko uretan gertatutakoa gehitu behar zaio. Ondorioz, uraren kalitatea txarra da, eta gizakien osasunari eta nekazaritzako produktibitateari eragiten die.

Kutsadura horrek eta klima-aldaketaren ondorioek aldaketak eragin dituzte **lehorte-ereduetan**, eta, horrenbestez, murriztu egin da nekazaritza-produkzioa. Horren guztiaren eraginez, areagotu egin da Gazako biztanleek inportatutako elikagaiekiko duten mendekotasuna.

© 2025 UNRWA Photo by Ashraf Amra

AURREKARIRIK GABEKO SUNTSIKETA

Kalkulatu denez, 2023ko urriaren 7tik 2025eko maiatzaren 28ra arte 50 milioi tona hondakin baino gehiago sortu dira Gazan. UNOSATen arabera, egitura guztien % 70 suntsituta edo kaltetuta daude, eta bide-sarearen % 81 (lehen, bigarren eta hirugarren mailako errepideak) eta bide-sare osoaren % 62 (nekazaritza-bideak barne) kaltetuta edo suntsituta geratu dira.

Hondakinek **arriskuak sortzen dituzte gizakien osasunerako eta ingurumenerako**, hautsagatik eta lehertu gabeko lehergailuekin, amiantoarekin, hondakin industrial eta medikoekin eta beste substantzia arriskutsu batzuekin kutsatuta daudelako. UNOSATEk kalteei buruz egindako azken ebaluazioaren arabera, 22 urte beharko dira hondakin guztiak garbitzeko.

© 2025 UNRWA Photo by Ashraf Amra

Ur-horniduraren, saneamenduaren eta higienearen sistemak hondatuak daude ia erabat.

Uraren eta saneamenduaren azpiegituren % 89 birrindu edo partzialki kaltetu dira, eta hondakin-urek hondartzak, kostaldeko urak, lurzorua eta ur geza kutsatzen dituzte, patogeno, elikagai, mikroplastiko eta substantzia kimiko arriskutsu ugarirekin. Horrek berehalako eta epe luzeko arriskua dakar herritarren osasunerako, itsas bizitzarako eta laborantza-lurretarako.

Gainera, OCHAk adierazitakoaren arabera, desplazamendu-aginduen eta sarbide-murrizketen ondorioz, **ur- eta saneamendu-instalazioen % 72 Israeliek militarizatutako eremuan daude orain**, edo 2025eko martxoaren 18tik desplazamendu-agindua jaso duten eremuetan.

Etxeen % 90ek uraren alorreko segurtasun-gabezia nozitu dute, eta % 75etan edateko uraren segurtasun-mailak okerrera egin du 2025eko apirilaren hasieran.

Hondakin solidoak kudeatzeko sistema oso kaltetua dago. Gazako hondakin solidoak kudeatzeko sei instalazioetatik bost kaltetuta daude. NBIPren arabera, 2023ko azaroan, 1.200 tona zabor pilatzen ziren, egunero, kanpalekuen eta babeslekuen inguruan. 2025eko maiatzean, **250.000 tona hondakin solidotik gora dago, jada, pilatuta.**

Pilatze horrek baldintza ezin hobeak sortzen jarraitzen du, herritarren artean **gaixotasunak zabaltzeko**, intsektuak eta karraskariak erakarriz eta osasun publikorako mehatxu larria izanez. Gainera, hondakin solidoen bilketa erabat eten da desplazamendu-agindupean dauden eremu guztietan.

Gazako zentral elektrikoaren eta Israelen **energia-hornidura** berehala eten ziren 2023ko urriaren ondoren. Erregaiaren eta elektrizitatearen hornidura eteteak ondorio orokorrak izan ditu arreta medikoan, uraren tratamenduan eta etxeko bizitzan, Gazako zerrenda osoan, bereziki hiriguneetan, hala nola Gaza hirian eta Gazako iparraldean.

Elektrizitate-faltak **ura tratatzeko plantak geldiarazi ditu**, eta horrek ingurumenaren degradazioa eragin du, tratatu gabeko hondakin-urak eta edateko uraren eskasia direla eta.

Janaria prestatzeko **gas-eskasia** dela eta, familiek egurra, plastikoa eta hondakinak erre behar izan dituzte haren ordez, eta arriskuan jarri dira, batez ere, emakumeak eta haurrak. Litekeena da horrek, suteekin eta erregaien erreketarekin batera, Gazako **airearen kalitatea** nabarmen murriztu izana —baina, ez dago daturik—.

Gazako biztanle-dentsitate handiko guneeetan, **metal astunak eta substantzia kimiko lehergarriak dituzten munizioak** hedatu dira, eta lurzorua eta ur-iturriak kutsatu dituzte. Gizakien osasunerako arriskutsua da hori, eta luze iraungo du liskarrak amaitu ondoren ere. Lehertu gabeko munizioa arrisku bereziki larria da haurrentzat.

© 2024 UNRWA Photo by Hussein Jaber

Nekazaritza-sektorea, Gazako ekonomiaren % 10 inguru osatzen zuena urriaren 7a baino lehen, **suntsituta geratu da, eta bertako elikagaien ekoizpena geldiarazi du**. Suntsipen-maila hori ez da soilik azpiegituren galeragatik gertatu, baizik eta Gazako nekazaritzako elikagaien sistema eta bertako baliabide naturalak kolapsatu direlako.

UNOSATen ebaluazio batek ondorioztatu duenez, **Gazako zerrendako laborantzarako azaleraren % 5 baino gutxiago dago oraindik laborantzarako erabilgarri**. Ebaluazio horren arabera, 2025eko apirilaren 12an kaltetua dago laborantzarako azalera osoaren % 81 inguru, eta laborantzarako lurren % 78 ez da eskuragarria nekazariarentzat, desplazamendu-aginduen eta Israelek militarizatutako eremuen ondorioz. Gainera, nekazaritzako ur-putzuen % 83 inguru kaltetu dira.

Nekazaritzako lurretan, lurzoruan, abereetan eta zuhaitzetan egindako kalteek ondorioak izango dituzte elikagaien ekoizpenean eta segurtasunean. NBIPren arabera, bonbardaketen intentsitatea kontuan hartuta oso litekeena da Gazako nekazaritza-lurrak metal astunekin eta ekipo eta munizio militarrekin lotutako beste substantzia kimiko batzuekin kutsatuta egotea.

Elikagaiak ekoizteaz arduratzen den sektore bat desagerrarazteak, **bizibideak galtzea** ez ezik, **nortasun kulturala eta lurrarekiko lotura galtzea** ere badakar urte askoan elikagaien segurtasunik ezari aurre egin behar izan dioten biztanleentzat, hala nola nutrizio- zein kultural-balioaren duten olibondoekiko lotura.

© 2024 UNRWA Photo by Hussein Jaber

NBIPren arabera, datu gutxi dago erasoaldiak itsas ekosistemetan, kostaldeko eremuetan eta arrantzan duen eraginari buruz. Itsasoko urak aztertzea ezinezkoa bada ere, ia segurua da handitu egin dela tratatu gabeko hondakin-urek, hondakin solidoek eta munizioek eragindako **itsasoko kutsadura**. Aurreko erasoaldietan, hondakin-urekin kutsatutako kostaldeko uretan patogenoak dokumentatu dira Gazako kostaldeko uretan, parasito gastrointestinalak barne, gizakiengan **gaixotasun larriak** eragin ditzaketenak, ura olgetarako erabiltzean eta itsaski kutsatuak jatean gaixotu baitaiteke jendea.

Itsasoko ingurumenari eta **arrantza-industriari** egindako kalteek **elikagaien segurtasunari** ere eragingo diote Gazan. Israielek arrantzarako ezarritako mugak gorabehera, elikagai- eta enplegu-iturri garrantzitsua zen hura (2023an 3.700 pertsona ingururi eman zizkien zuzeneko bizibideak). Itsasoko kutsadura eta Gazako arrantza-ontzidiaren suntsipen fisikoa dela eta, gorabeherak izan daitezke horretan.

Era berean, kostaldeak kalte handiak jasan ditu etengabeko bonbardaketen eta lehorreko operazioen ondorioz. Gainera, bonbardaketen intentsitatea dela eta, zentzuzkoa da pentsatzea lehertu gabeko arma eta lehergailuen hondarrak daudela hondartzetan, kostaldean zehar eta kostaldetik gertu dauden uretan.

© 2025 UNRWA Photo by Ashraf Amra

UNRWArek EKINTZA

2023ko urriaz geroztik, UNRWak **larrialdiko jarduerak** egin ditu **uraren, saneamenduaren eta higiearen arloan** Gazako zerrenda osoan. Jarduera nagusiak honako hauek dira: ur-putzuetan eta gatzgabetze-sistemetan esku-hartzea eta mantentze-lanak egitea, eta ura zisterna-kamioien eta botilako uraren bidez hornitzea. Gainera, UNRWak higiea-kitak banatzen jarraitzen du, eta bere aterpeetan eta ezarlekuetan higiea zaintzen, garbiketa-horniduren, hondakin solidoen kudeaketa komunitarioaren eta izurriteen kontrolaren bidez.

Egunero, UNRWako taldeek **3 milioi litro ur hornitzen dituzte batez beste, eta 200 tona hondakin solido baino gehiago biltzen**. Gazan, guztira, UNRWak laguntza ematen die uraren sektorearen % 29ri, saneamenduaren sektorearen % 75i, higiearen sektorearen % 57ri eta hondakin solidoen kudeaketaren sektorearen % 39ri. UNRWaren ur-hornidurari eta hondakin solidoen biltetari esker, hilean 420.000 pertsona inguruk jasotzen dute laguntza.

UNRWak hondakin solidoak biltzeko eta lekualdatzeko zerbitzuak ematen jarraitzen du, ahal den guztietan. Maiatzaren 15etik 28ra bitartean, UNRWako saneamendu-taldeek 2.600 tona hondakin solido inguru bildu zituzten, eta izendatutako aldi baterako zabortegetara eraman. UNRWako taldeek 100 erregistro-putzu inguru garbitu zituzten, eta 40.000 pertsonari baino gehiagori eman zieten zerbitzua Gazako hainbat lekutan, nahiz eta norbera babesteko ekipamendu eta mantentze-lanetarako tresna gutxi izan.

Era berean, UNRWA Gazako zerrendan lan egiten duten osasunaren sektoreko eragile nagusietako bat da oraindik ere, eta pertsonen erdiek baino gehiagok 2023ko urriaren 7tik osasun-zerbitzuak jaso dituzte agentzia horren laguntzarekin. 2023ko urriaren 7tik 2025eko maiatzaren 25era bitartean, UNRWak **8,7 milioi kontsulta mediko baino gehiago** egin zituen Gazako zerrenda osoan.

© 2025 UNRWA Photo by Ashraf Amra

2025eko maiatzaren 25ean, UNRWAre 22 osasun-zentroetatik 5 eta aldi baterako osasun-zentro gisa erabilitako beste 2 instalazio bakarrik zeuden martxan Gazan. Gainera, **120 ekipamendu mediko mugikorren** bidezko osasun-zerbitzuak ematen dira, babeslekuen barruan eta kanpoan, 35 puntu medikotan.

UNRWAre osasun-zentroek lehen mailako arreta eskaintzen dute, zerbitzu anbulatorioak, gaixotasun ez kutsakorren arreta, sendagaiak, haurren txertaketa, jaio aurreko eta jaio ondoko arreta, laborategi- eta odontologia-zerbitzuak, fisioterapia eta zaurituentzako bendajeak barne. Osasun-zentro operatiboen kopurua etengabe aldatzen da eskariaren, sarbidearen eta segurtasunaren arabera.

2023ko urriaren 7tik su-etena hasi arte (2025eko urtarrilaren 19ra arte) 388.000 familiak baino gehiagok (ia 1,9 milioi pertsonak) bi **irin-txanda** jaso dituzte; 374.000k behintzat, hiru irin-txanda.

Su-etena hasi arte, UNRWak gutxi jota 1,7 milioi pertsonari eman zizkien **elikagai-paketeak**. Horietatik, 215.000k behinik behin elikagai-paketeen 2 txanda jaso zituzten gerra hasi zenetik.

© 2025 UNRWA Photo by Hussein Jaber

UNRWAk, bere elikagai-paketeak banatzeaz gain, NBEko beste erakunde batzuen izenean ere banatu ditu elikagai-sortak, eta 1,4 milioi pertsonarengana baino gehiagorengana iritsi da su-etenaren hasi aurretik.

Su-etenaren garaian, UNRWAk **bi milioi pertsonari baino gehiagori eman zien oinarritzko elikadura-laguntza.**

Iturriak: UNRWA, OCHA, NBIP, UNOSAT, MUNDUKO BANKUA